

CS. TÓTH JÁNOS

Gnandt János

Szín-tér-forma dialógusa

(Dual Art Galéria, Budapest, 2020. november 18.)

CS. TÓTH JÁNOS (1951) Balmazújváros

A tiszta festészet alkotásai Gnandt János művei, mert a képek a színek és a formák tautologikus nyelvén szólnak a befogadóhoz. Kiállítónk ugyanis az elvonatkoztatás útján létrejött absztrakt festészet követője; művei a nonfiguratív törekvések ihletésében születtek. Tevékenysége tehát a kassági hagyományokra visszavezethető síkkonstruktivizmus harmadik nemzedékéhez sorolható. A hetvenes évek második felében Békéscsabán grafikai művésztelep működött olyan kiváló „kemény él festők” részvételével, mint Bak Imre, Fajó János, Nádler István vagy Hencze Tamás. Többek között őket tekinthetjük a második nemzedék jeles képviselőinek.

Gnandt János akkor még Aradon élt és dolgozott, s csak 1990-től tette át lakhelyét a békési megyeszékhelyre. Nincs tehát „vérségi” kötődése a csabai történetekhez, de van európai szemléletmódja, amely határokon túlmutatóan meghatározza életművét. Temesváron ugyanis még főiskolásként, majd felnőttként szerezte korszerű, naprakész vizuális ismereteit, hiszen az ottani egyetem több tanára is az avantgárd Sigma csoport tagja volt, akik szintén a látvány redukcióból született kompozíciókat hoztak létre. Van tehát kapcsolódása mestereihez. Innen eredeztethető kötődése az absztrakt felfogáshoz. Elvont akril képein gazdag változatossággal idézi meg a természet színeit és szimmetrikus alakzatait. Alkotásai határozott munkák, amelyek szabályos, kemény élű színekompóziók. Képei szinte magukkal rántják a nézőket; festői dramaturgiája mozgásra készíti szemünket, elménket. Előszeretettel alkalmaz élénksárga, kék, zöld, vörös koloritot vagy fekete alapot. A teret mozgatja meg, amikor a mértani testek egymáshoz való viszonyát, helyzetét ábrázolja. Egyszerre tartózkodunk a térben és az időben, akkor is, ha közben nem változtatunk helyet. Ugyanez a definíció mondható el a Gnandt-képekről, hisz ha folyamatosan nézzük azokat, minden kép elmozdul és visszamozdul. Működnek ezek a festmények, látható, hogy alkotójuk mindent megtanult a geometrikus felfogásról. Ha hosszabban elidőzünk a munkák előtt, rendkívül feszült képmezőt tapasztalunk, szinte meggyújtja a szemet, olyan dinamikus a felület. A befogadó dialógusba kerül a művekkel, és a finom villanások két értelemben is megragadják. Egyfelől egy-egy formajel, másfelől a kontúrok figyelése által keltett pulzálás ad számunkra interaktív lehetőséget. A műszerek a mai világban új lehetőséget nyújtanak a szem számára, hisz láthatóvá teszik a másként láthatatlant, és az embert egy folyamatosan táguló térbe vezetik. A művész ezt a láthatatlant menti át az érzékelhetőség tartományába. Gnandt néha drasztikusan léptet elő egy formát, erőteljesen kontúrozza az életet, hogy a színmezők öleléséből a forma szinte leugorjon a képről. Hol felmelegíti a háttér színeit, hol szürkében-feketében vagy sárgában tartja azt, de a lényeg, hogy a színmezők áttörő hatása érvényesüljön – vagyis hogy a tiszta vonalvezetés és a különböző hangsúlyok működjenek.

Gnandt János hosszú és következetes utat járt be, messziről kezdte a valóság átírását alkotásain. Már korai képein, amikor csángóföldre helyezték a romániai diktatúra idején, tetten érhető volt művein az építmények átírása, absztrakciója. Pályájának szinte minden szakaszán felfedezhetünk egyfajta különös természetelvűséget. Nem tűnik adekvátnak, hogy egy geometriára épülő alkotó esetében a körülöttünk lévő természetet említjük, pedig nála a kiindulás a látvány valósága. Ezután következik a képpé formálás, a rögzített valóság, a műalkotás létrehozása. Gondolkodó festőként azt emeli ki a külvilág szerteágazó kínálatából, ami az alkotói programját gazdagítani tudja. A tájak vagy építmények számos esetben válnak a képi elemzés tárgyává. Kilépnek ezáltal az indukáló mezőből a motívumok, hogy egy egészen más párbeszéd részévé váljanak. Gnandt János művészi felfogása az elemző, szintetizáló karakterében keresendő. Amennyiben elfogadjuk a természetelvű gondolkodását, akkor megtapasztalhatjuk analízis és egyben a dolgokat együvé ötvöző habitusát. A természetben rend van, aminek a szétdarabolása, majd újraserkesztése igazi művészi feladat. A látvány megértése is tulajdonképpen a képépítés céljait szolgálja, sőt, a formalizálás is ennek függvényében lesz a kompozíció része. Foltban, vonalban, ritmusban elbeszélve

GNANDT JÁNOS (1951) Békéscsaba

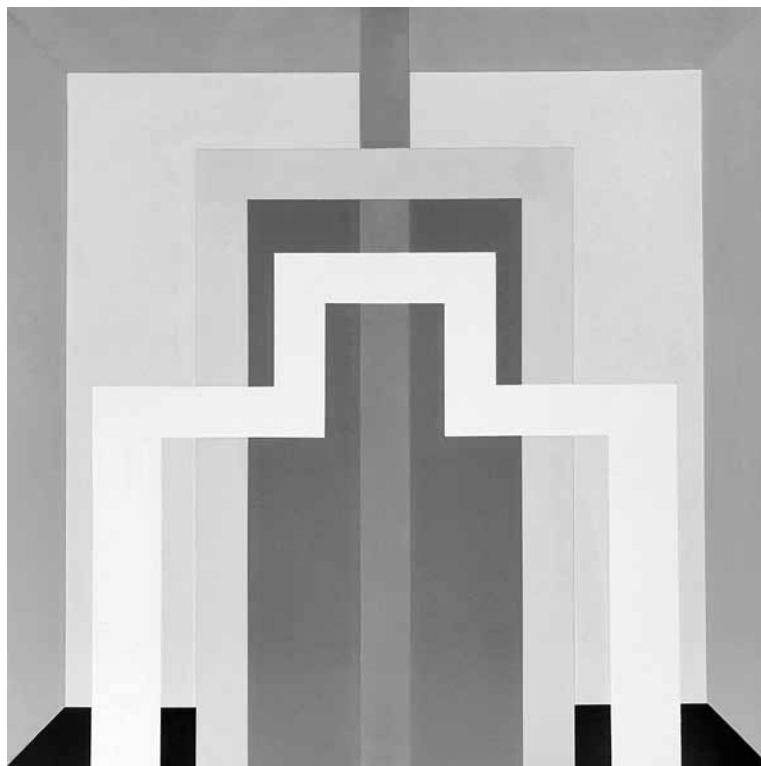
kapunk így vizuális gondolatokat. Formaátírás, dekorativitás, ornamentális kérdések kerülnek felvetésre festészetében.

Komoly érzékenységgel képes a konstruktív szemléletet minden munkáján megjeleníteni. Már-már mániákusan végére akar járni a dolgoknak, mert természetesen a képalkotás, a képfarmálás a legfontosabb számára: hogy milyen elemekből és miként álljon össze a tökéletes kompozíció. Érezni a törekvést, amely szerint újra és újra ellenpontoszni akarja a formátlant és a megformáltat. Általában a szimmetria feszültségét alkalmazza oly módon, hogy elforgatásokkal megjelenik egy történes, ami dekoratívan hat, de fő küldetése a kinn és benn látványának érzékeltetése. Ezt láthatjuk a vertikális és horizontális képtagolással létrehozott képein. Racionális és organikus szemlélettel egyensúlyt teremt, ezért érezzük rendszerelvűnek művészetét. Hegel írja az *Esz­tétika* című kötetében: „A festészetnek a legmélyebb komolyságtól a partikularitás külsősége felé haladván, el kell jutnia magának a jelenségnek a végletéig, oda tehát, ahol minden tartalom közömbössé lesz, és a művészi látszatkeltés a legfontosabb.” Gnanadt János struktúra iránti vonzalmát filozófiai alapon vizsgálva elmondhatjuk: e tekintetben is megállja a helyét művészetében.

A tiszta geometria nem mereven, racionális felületként jelenik meg munkáin, hanem szimbolikus vonásokat is beleláthatunk, hiszen címet is ad a munkáknak. A képcímek azonban idézőjelben vannak, annak érzékeltetésére, hogy mire is gondolhatunk a műveket nézve, de szó nincs az úgynevezett ábrázolásról. Például ha az *Architektúra, Egységben, Megbontott egység, Építmény* vagy *Torony* jelölésű műveket szemléljük, akkor épületek szerkezetére asszociálhatunk. Máskor a *Sugárzás* az egy fókuszról induló mozgást juttatja eszünkbe. A *Csavarodás, Labirintus, Színorgona, Hajtogatás, Élek, Sor* és *Geometria I-II.* című képek esetében a színek és formák éppen a felszabadult, talán játékosnak is mondható hangulatot képviselik. Arra törekszik, hogy egységes szemléletből fakadjon minden kép, hogy egységes zenei hangzásuk legyen. Lelki és művészi izgalmat az okoz számára, ha a néző érzi a változatosságot, a mozgás szépségét.

Végezetül meg kell még említenünk, hogy a rendkívül következetes és szigorú alkotói utat bejáró Gnanadt János festészeti tevékenysége mellett több évtizeden át a megyeszékhelyi művészeti középiskolában pedagógiai tevékenységet is folytatott, sőt, a Békéscsábi Művészeti Társaság elnöki tisztsége mellett színházi díszleteket is tervezett a helyi Jókai Színház számára.

„Sic itur ad astra!”

GNANDT JÁNOS, „Labirintus”, 2020